

Пашкевич Алоиза Степановна

(псевдоним Тётка; 15.07.1876 - 17.02.1916),

белорусская поэтесса, общественный и политический деятель, педагог

Родилась в шляхетской семье. В 1902-1904 училась на Курсах воспитательниц и руководительниц физического образования (Высших курсах Лесгафта) в Санкт-Петербурге, которые не окончила, но сдала экстерном экзамен за полный курс Александровской женской гимназии. В Санкт-Петербурге Пашкевич участвовала в кружке белорусских студентов, начала публиковаться в нелегальных изданиях кружка. В 1904 году Пашкевич начала работу фельдшером в Виленской больнице, одновременно занимаясь пропагандистской работой. Пашкевич участвовала в руководстве Белорусской социалистической громадой до своего выезда из Российской империи в 1905 году (под угрозой ареста). В эмиграции Алоиза Пашкевич училась в двух университетах — в Кракове и Львове, где изучала философию, филологию и историю. Выйдя замуж и сменив фамилию, она возвратилась из эмиграции, была актрисой театра Игната Буйницкого, редактировала журнал для молодёжи «Лучынка». Автор сборников стихов «Крещение свободой», «Скрипка белорусская», книги «Первое чтение для детей-белорусов» и других изданий. С началом Первой мировой войны начала работать сестрой милосердия в тифозном бараке Виленского военного госпиталя. В 1916 году, отправившись на похороны отца, сама заразилась и умерла от тифа. Похоронена в деревне Старый Двор Щучинского района Гродненской области.

. Творы:

1. Цётка. Выбраныя творы / Цётка . – Мн.: Беларускі кнігазбор, 2001. – 336 с.
2. Цётка. Выбраныя творы / Цётка. – Мн., 1952. – 147 с.
3. Тетка. Избранное. Стихотворения. Рассказы. Путевые очерки / Тетка. – М.: Худож. лит., 1976. – 221 с.
4. 4. Тетка. Стихи / Тетка // Белорусские поэты (XIX-XXв.). – М.-Л., 1963. – С. 22-27.
5. 5. Цётка. Апавяданні / Цётка // Беларуская дакастрычніцкая проза. – Мн., 1965. – С. 207-254.
6. Цётка. Вершы / Цётка // Беларуская дакастрычніцкая паэзія. – Мн., 1967. – С. 47-67.
7. Цётка. Вершы //Пяшчота верасу: Шчучыншчына літаратурная: паэзія, проза, публіцыстыка. – Мінск. – 2015. – С.99-117.
8. Цётка. Вершы / Цётка // Беларуская літаратура XIX стагоддзя: хрэстаматыя. – Мн., 1988. – С. 395-401.
9. Цётка. Вершы / Цётка // Мой родны кут. – Мн., 1987. – С. 31, 33, 71, 161, 163.
10. Цётка. Вершы. Апавяданні / Цётка // Беларуская літаратура XIX – пачатку XX ст.: зборнік тэкстаў. – Мн., 1977. – С. 140-157.
11. Цётка. Вершы і апавяданні / Цётка . – Мн.: Юнацтва, 1990. – 108 с.: іл.
12. Цётка. Выбраныя творы / Цётка. – Мн., 2010. – 198 с.
13. Цётка. Выбраныя творы / Цётка. – Мн., 1952. – 147 с.
14. Цётка, Творы / Цётка. – Мн.: Маст. літ., 1976. – 306 с.: іл.
15. Цётка. Творы / Цётка // Беларуская мінуўшчына. – 1994. – №2. – С. 19.
16. Цётка, Шануйце роднае слова! / Цётка // Матчына слова: кніга пра беларускую мову. – Мн., 1991. – С. 30-32.
17. Цётка. Шануйце роднае слова! / Цётка // Уводзіны ў літаратуразнаўства: хрэстаматыя. – Мн., 1991. – С. 90.
18. Цьотка. Вібране /Цьотка. – Київ:Дніпро, 1976. – 135 с.

Жыццёвы і творчы шлях:

20. Алаіза Пашкевіч (Цётка; 1876-1916) // Беларуская літаратура: XI – XX стст. – Мн., 1999. – С.
21. Александрович, С. В борьбе за счастье народное: [творческий путь Тетки] / Степан Александрович // Тетка. Избранное: стихотворения. Рассказы. Путевые очерки. – М., 1976. – С. 3-16.
22. Александровіч, С. За народнае шчасце: [жыццё і творчая дзейнасць Цёткі] / Сцяпан Александровіч // Цётка. Вершы і аповяданні. – Мн., 1990. – С. 3-13.
23. Александровіч, С. Калі нараджалася песня: [жыццё і творчасць Цёткі] // Тут зямля такая... / Сцяпан Александровіч. – Мн., 1974. – С. 74-97.
24. Андреева, Е. Педагогічная спадчына Цёткі / Е. Андреева // Полымя. – 1986. – №7. – С. 208-212.
25. Арабей. Л. Боўгая дарога да дому...: шляхамі Цёткі / Л.Арабей // Літаратура і мастацтва. – 1990. – 2 лютага.
26. Арцюшкевіч, А. „Стану песняй у народзе...”: [Цётка] / А.Арцюшкевіч // Беларускі час. – 1996. – №29. – С. 8.
27. Багдановіч, І. „Дух народу я абняла б...”: літаратурны партрэт Цёткі (А.Пашкевіч) / Ірына Багдановіч // Роднае слова. – 1996. – №7. – С. 3-20; №8. – С. 22-29.
28. Багдановіч, І.Э. Цётка / І.Э.Багдановіч // Гісторыя беларускай літаратуры XX ст. У 4 т. Т. 1. – Мн., 1999. – С. 103-120.
29. Багдановіч, І. Цётка і Луцкевічы / Ірына Багдановіч // Полымя. – 1996. – №11. – С. 300-309.
30. Бярозкін. Р. Цётка // Кніга пра паэзію: літаратурна-крытычныя артыкулы / Рыгор Бярозкін. – Мн., 1974. – С. 124-153.
31. Бярозкін, Р. Цётка // Постаці: артыкулы пра паэтаў / Рыгор Бярозкін. – Мн., 1971. – С. 21-57.
32. Бярозкін. Р. Цётка / Рыгор Бярозкін // Пра таварышаў па пяру: зборнік крытычных

артыкулаў. – Мн., 1976. – С. 36-60.

33. Вітан-Дубейкаўская, Ю. Успаміны пра Цётку – Алаізу Пашкевічанку-Кайрыс / Ю.Вітан-Дубейкаўская // Маладосць. – 1994. – №9. – С. 153-155.

34. Гілевіч, Н. „Веру, братцы: людзьмі станем!..”: да 100-годдзя з дня нараджэння Цёткі // Удзячнасць і абавязак: літ.-крытыч. артыкулы і нататкі / Ніл Гілевіч. – Мн., 1982. – С.3-6.

35. Гімпель, Т. Святло „Лучынкi” / Таццяна Гімпель // Роднае слова. – 1994. – № 7-8. – С. 139-141.

36. Давідоўская, Л. Паэт і паэтка: [Купала і Цётка: што іх аб’ядноўвала] / Людміла Давідоўская // Настаўніцкая газета. – 1998. – 2 ліпеня.

37. Звяровіч, Т.І. Цётка // Літаратурныя віктарыны / Звяровіч, Т.І., Гелер, М.Л.. – Мн., 1967. – С. 65-71.

38. Іванчук, Б.М. Выдатная паэтэса Алаіза Пашкевіч (Цётка): жыццё і літаратурная творчасць / Шчучыншчына: мінулае і сучаснасць. – Ліда, 1997. – С. 164-168.

39. Іванчук, Б. Стала песняй у народзе / Б.Іванчук // Гродзенская праўда. – 1996. – 2 ліп.

40. Кавелін, А. Застаецца памяць у вяках / А.Кавелін // Дзянніца. – 1996. – 13 ліпеня.

41. Кайрыс, С. З маіх успамінаў пра Цётку / Стэпонас Кайрыс // На суд гісторыі. – Мн., 1994. – С. 12-22.

42. Клімковіч, М. Цётка: [даецца падрабязны аналіз вершаў паэтэсы, некаторых апавяданняў] / М.Клімковіч // Цётка. Выбраныя творы. – Мн., 1952. – С. 3-30.

43. Коўтун, В. Было жыццё...! / Валянціна Коўтун // Алеся. – 2000. – №2. – С.6.

44. Коўтун, В. Жыве яе ліра нанова: творчасць Цёткі ў кантэксце станаўлення беларускай паэзіі / Валянціна Коўтун // Полымя. – 1998. – №6. – С. 274-291.

45. Коўтун, В. На касмічнай карце Бацькаўшчыны: з радаводу Цёткі / В.Коўтун // Роднае слова. – 1998. – №12. – С. 165-171.

46. Коўтун, В. Паэзія душы: [святая паэзіі, прысвечанае 120 угодкам Алаізы Пашкевіч] / В.Коўтун // Алеся. – 1996. – №10. – С. 10-11.

47. Коўтун, В. „Шчыру ахвярнасць клаў я для краю...”: літаратурна-архіўнае эсэ / Валянціна Коўтун // Полымя. – 1991. – №7. – С. 214-245.
48. Крень, И.П. Наши замечательные земляки // Щучин: историко-экономический очерк / И.П. Крень, Я.Н. Мараш. – Мн., 1989. – Из содерж.: Тетка. – С. 100-103.
49. Лойка, А.А. Цётка (1876-1916) // Гісторыя беларускай літаратуры. Дакастрычніцкі перыяд. У 2 ч. Ч. 2 / А.А.Лойка. – Мн., 1989. – С. 66-88.
50. Максімовіч, В. „Вялікая трагедыя схоплена тонамі”: навелістыка Цёткі / Валеры Максімовіч // Роднае слова. – 1999. – №7. – С. 66-88.
51. Максімовіч, В. Пераадоленне відавочнасцяў: эўрыстычны дослед паэзіі Цёткі / Валеры Максімовіч // Роднае слова. – 1998. – №12. – С. 5-14.
52. Максімовіч, В.А. Творчасць Цёткі (А.Пашкевіч) у грамадска-культурным кантэксце пачатку XX ст. // Беларуская літаратура першай трэці XX стагоддзя: вучэб. Дапам. Для студэнтаў філал. спецыяльнасцей ВНУ / В.А.Максімовіч. – Мн., 2006. – С. 171-207.
53. Марціновіч, А. „Веру, братцы, людзьмі станем...”: [Цётка] / Алесь Марціновіч // Мы – беларусы. – Мн., 2003. – С. 19.
54. Марціновіч, В.А. Творчасць Цёткі (А.Пашкевіч) у грамадска-культурным кантэксце пачатку XX ст. // Беларуская літаратура першай трэці XX стагоддзя: вучэб. Дапам. Для студэнтаў філал. спецыяльнасцей ВНУ / В.А.Максімовіч. – Мн., Бел. навука, 2006. – С. 171-232.
55. Налівайка, А.М. Цётка (1876-1916): біяграфія // Беларуская літаратура / А.М.Налівайка, Т.А.Бурэйка. – Мн., 1971. – С. 61-66.
56. Новік, М. Мова нарысаў Алаізы Пашкевіч (Цёткі) / Марыя Новік // Роднае слова. – 1993. – №6. – С. 26-32.
57. Паўловіч, А. Імпрэсіяністычныя тэндэнцыі ў малой прозе Марыі Канапацкай і Алаізе Пашкевіч (Цёткі) / Антон Паўловіч // Роднае слова. – 2010. – №10. – С.30-32.
58. Петрушкевіч, А. Яе дарогі: [жыццёвы і творчы шлях паэтэсы] / Ала Петрушкевіч // Літаратура і мастацтва. – 1996. – №28. – С.16.
59. Пяткевіч, А. Цётка // Людзі культуры з Гродзеншчыны: даведнік / Аляксей

Пяткевіч. – Гродна, 2000. – С. 314-315.

60. Сабуць, А. “Лучынка” Алаізы Пашкевіч злучыла эпохі / Аліна Сабуць // Роднае слова .- 2014. – № 4. – С.13-17.

61. Снітко, Г.М. „... А звалі мяне Алаіза!”: [аналіз апавядання „Міхаська”] / Г.М.Снітко // Беларуская мова і літаратура. – 2000. – №3. – С. 24-36.

62. Старычонак, В.Дз. Цётка (Алаіза Пашкевіч) // Беларуская літаратура: для абітурыентаў / Старычонак В.Дз. – Мн., 2000. – С. 113-119.

63. Тетка // Беларуская ССР: краткая энцыклапедыя. – Мн., 1982. – Т.5. – С. 622-623.

64. 64. Тетка // БСЭ. – Т.25. – М., 1976. – С.516.

65. 65. Цётка // Асветнікі зямлі Беларускай: энцыкл. даведнік. – Мн., 2001. – С. 459-460.

66. Цётка // Беларуская ССР: кароткая энцыклапедыя.– Мн., 1981. – Т.5. – С. 636-637.

67. Цётка // Беларуская савецкая энцыклапедыя. – Мн., 1974. – Т. XI. – С. 108-109.

68. Цётка // Беларуская энцыклапедыя. У 18 т. Т. 17: Хвінявічы – Шчытні . – Мн., 2003. – С. 110-111.

69. Цётка // Беларускія пісьменнікі: біябібліяграфічны слоўнік. У 6 т. Т. 6. – Мн., 1995. – С. 216-222.

70. Цётка // Беларусь: энцыкл. давед. – Мн., 1995. – С. 748.

71. Цётка (Алаіза Пашкевіч) // Гісторыя беларускай дакастрычніцкай літаратуры. – Мн., 1969. – Т. 2. – С. 279- 305.

72. Цётка (Алаіза Пашкевіч) (1876-1919) // Гісторыя беларускай літаратуры: XIX – пач. XX ст. – Мн., 1998. – С. 234-251.

73. Цётка // Энцыклапедыя гісторыі Беларусі. У 6 т. Т. 6. Кн. 2: Усвея – Яшын. – Мн., 2003. – С. 101-102.

74. Цётка (Алаіза Пашкевіч) // Шчучыншчына: карані і крона . – Мінск, 2015. – С.46-49.

75. Фіцнер, Т. Шлях да асобы: [асоба і творчасць Цёткі ў кантэксце станаўлення беларускай жаночай літаратуры] / Таццяна Фіцнер // Палымя. – 2001. – №7. – С. 246-262.

-

-

